

BO EKMAN

Vad ska vi ha civilisationen till?

*Hur i hela världen kan vi leva tillsammans
– vi människor och vi som en del av biosfären?*

fri tanke

Tack

Denna bok hade aldrig blivit till utan Ann-Mari Ceder-Mählkvists hjälp med utskriften, kloka omdömen och fenomenala förmågor, uthållighet och tålamod.

Genom många år har min medarbetare Alexander Crawford stöttat mitt arbete för att skapa nya möten och nya insikter.

Innehåll

Förord	II
I Vi går mot döden vart vi än går	15
Varför jag blev som jag blev	15
Uppvaknandet	28
II Den dystopiska verkligheten	39
Mot en ny konstitutionell logik	53
Två frågor ställda till några utvalda personer: ..	71
Lasse Berg	71
Henrik Jensen	73
Christopher Chuang	75
Baria Alamuddin	81
Peter Schwartz	87
Antje Jackelén	88
Nayan Chanda	90
Anders Wijkman	97
Simon Jones	99
Nora Bateson	101
Johan Rockström	112
Decokrati	116

iii En vision på väg till Utopien	125
Utopien	125
I	128
II	129
III	130
IV	130
V	131
VI	131
VII	132
VIII	132
IX	133
X	133
XI	134
XII	134
XIII	135
XIV	136
XV	136
XVI	137
XVII	137
Exit	141
iv Så blev det tänkt – krönikor	145
Det blev inte alls som det var tänkt	145
Handslaget Putin behövde för en invasion	
– snart har han erövrat ”Europas kornbod”	147
Hur blev Sverige ett så ledarlöst land?	149
Det här är den stora skandalen kring Ericsson	151
Ryssland bränner nu jorden	153
Räkna med att krigets värsta	
grymheter kommer nu	155
I dag möts FN-chefen och Putin i Moskva	
– det är upplagt för fiasko	157

Putins nya förolämpning	
– bombade Kiev under FN-chefens besök ..	159
Låt oss sträcka ut en hand till Butja	160
Vår neutralitet har varit en illusion	162
Ska vi knäcka gängen måste vi	
riva upp narkotikapolitiken	164
Vi befinner oss nu i ett katastrofläge	168
Mycket mer än klimatet	
– detta är Greta-generationens stora uppgift	170
Jag är beroende av hemtjänst	
– jag är beroende av invandrare	173
Tyvärr var Rysslands invasion av	
Ukraina bara början	175
Pinsamt att se hur partierna försöker släta över	
bidragsskandalen	180
Bra att Dadgostar drog partikollegorna	
till Kammarkollegiet	182
Valrörelsen blev ett fiasko	183
Vårt dagliga bröd	185
Det är narkotikan, dumbom!	186
Vi måste se USA som det faktiskt är	
– i dag är det val	188
Sverige har blivit ett dysfunktionellt	
skatteparadis för rika	191
Som ordförandeland i EU bör Sverige sända en	
kulturmissil till Ryssland	194
Industriboom ska lyfta Sverige norr om	
Dalälven – är det realistiskt?	196
Stötta Ukraina: Jag hoppas att vi ses	
i Leksands kyrka i kväll	198
Vi är för många människor med för	
många vapen	199
Tror SVT och Sveriges Radio att vi är dumma? 201	

Jag vill se en vänortsrelation mellan Leksand och Butja	203
I det nya Sverige räknas bara ekonomisk landvinning	204
Artificiell intelligens eller artificiell idioti?	206
Det vi har åsamkat klimatet går inte att ta tillbaka	208
Gick utvecklingen för fort eller integrationen för långsamt?	210
I dag fyller Henry Kissinger 100 år – därför ska vi lyssna till honom	212
Världens vindar viner runt Ankarcronas arv i Tällberg	214
Möjligheternas framtid ligger i det ännu ofödda	216
Ta inga risker som äventyrar framtida generationer	218
Bra att Region Dalarna tar ställning mot angiveri	220
Drömmen om fred är slagen i spillror	221
Tällberg foundation-grundaren Bo Ekman minns Henry Kissinger	223
Mitt i natten fick jag köras från Tällberg till Mora lasarett	226
Tänk hur mycket fattigare Sverige varit om inte Georg Riedel fått fly från nazisterna	227
EU är Sveriges hem, Nato är inte det	229
Pappas tydliga krav i fåbodstugan i Styrsjöbo: Säg som det är!	231
När världen kom till Tällberg	233

Bildlista 235

Källor till Johan Rockström's Keynote, Berlin

Aviation Summit, 4 Juni 2024 239

Förord

DEN HÄR BOKEN är ingen forskningsrapport. Men den bygger i alla delar på senast tillgänglig klimat- och miljöforskning. Bland annat sammanfattad i Johan Rockströms bidrag ”Nu är det bråttom, oerhört bråttom”.

Det är inte forskarnas uppgift att göra politik av sina verklighetsbeskrivningar. Politik ska göras av politiker. En huvudtes i den här skriften är emellertid att de politiska system, den konstitutionella logik som i dag styr världen, är oförmögen att lösa de ytterst komplexa systemproblem som vi människor själva har medverkat till att skapa. Därför frågan: Vad ska vi ha civilisationen till, om inte till att lösa våra gemensamma mellanmänniska problem och uppgifter?

Den här boken är ganska spretig, med avsikt. Den är också en berättelse om hur lärande kommer till stånd. Lärandet är en resa, ett flipperspel som studsar från insikt till ny insikt, från erfarenhet till ny erfarenhet, från nederlag till nytt nederlag. Boken är en berättelse om en lärresa genom ett liv som ännu inte kommit till ände. Ingen livsberättelse är en snörrät linje. Inte heller evolutionen.

Om och om igen har i historiens förlopp den civilisatoriska ordningen kommit att ersättas av en ny som haft bättre förmåga och förstånd att lösa de problem som den tidigare ställt till med. Ändamålet för en civilisation ska vara att med hjälp av tillgänglig teknologi föda, skydda, utbilda, roa, förbättra livsbe-

tingelserna. Men med varje avgörande teknologiskifte förändras förutsättningarna att fullgöra civilisationens olika uppgifter. Vi står just nu mitt inne i ett sådant skifte. Vi har visshet om att de problem som vår nuvarande civilisation har ställt till med inte kan lösas med den civilisatoriska och konstitutionella logik vi i dag förfogar över. Därför, just därför, står fruktan som spön i backen bland människor runt om i världen – inför framtidens ovisshet.

Den engelske poeten T.S. Eliot skrev i första världskrigets efterdyningar sin epokgörande diktcykel, *The Waste Land*. Han låter en gosse sitta vid en strand för att meta:

*I sat upon the shore
Fishing, with the arid plain behind me
Shall I at least set my lands in order?
London Bridge is falling down falling down falling down*

Min bok börjar med en berättelse där jag försöker vaska fram de upplevelser under barndom och uppväxt som kom att forma mitt sökande i vuxen ålder efter att, under de omständigheter som blev, vara sann mot mig själv. Sedan följer en genomgång av hur jag uppfattar den politiska verkligheten just nu, där så många kriser förstärker varandra.

Min nyckeltes är att den vindsnabba teknikutvecklingen har lagt krokben för nuvarande konstitutionella logik och dess förmåga att lösa de dominerande samhällsproblemen.

På denna dystopi följer en utopisk berättelse utan någon som helst förankring i dagens politiska och institutionella verklighet. Men utopin anger den riktning i vilken vi som mänsklighet måste färdas för att rädda oss själva och biosfärens trygga evolution.

För många år sedan formulerade jag frågan: Vad ska vi ha

Sverige till? Med hjälp av Maria Arnholm, numera landshövding i Kronoberg, och vännen Claes Melander, spelkonstruktör, gjorde jag ett spel för skolungdomar där de kunde utforska och formulera sina önskningar och drömmar om hur vårt land bäst skulle betjäna dem.

Nu, i denna tid, måste frågan vidgas till att omfatta hela vår civilisation, som dessvärre – genom ledares, nationers, näringslivets och samhällets beslut och åtaganden – skapat en ohållbar framtid.

En civilisation, på vilken nivå den än må befinna sig, är såväl ett uttryck som en metodik för att lösa löpande problem och möjligheter. Därför har också civilisationen undergått de ständiga förändringar som nya omständigheter har krävt. Övergången från en civilisatorisk grundprincip till en annan har oftast skett under stor vända, kris, krig och till och med utrotning.

Den sentida globala civilisation som vi nu lever i och under har dragit in mänskligheten i en situation som är lika livsfarlig som olöslig med dagens civilisatoriska logik.

Min berättelse försöker tydliggöra den utsatta situation vi i dag befinner oss i, en dystopi. Dess drivande, underliggande kraft är den allt snabbare klimatförändringen. I dag, när jag skriver detta, rapporteras från New Delhi 52,1 grader Celsius. Jag ger mig det omöjliga, kanske till och med fruktlösa, uppdraget att utmåla en civilisatorisk ordning som kan ta vid bortom sammanbrottet för den nuvarande oordningen.

Hör gärna av dig. Min e-mailadress är: bo.ekman@ab-foundation.org.

Tällberg den 29 augusti 2024

Vi går mot döden vart vi än går

Gammelbron över Gavleån i Gävle.

Varför jag blev som jag blev

MÅNDAG 7 MAJ, 1945

Grabben, Bosse, satt där längst nere på den träskodda åkanten. Han hade blicken nitad vid flötet som guppade i en långsam cirkel. Längre ut forsade Gavleåns huvudfåra nedströms. Men en sidoström förde in vatten mot åkanten där Bosse satt. Gavleån rann upp vid Storsjön några mil uppströms. Den fortsatte ner förbi Forsbacka, Valbosläppen och Mackmyra, gjorde en sväng förbi kyrkogårdarna för att sedan fångas upp av kraftverket i Kungsbäck nedanför Boulognerskogen. Sedan forsade ån förbi Strömvallen under Kungsbron och under Gammelbron, vid vars norra fäste grabben satt. Han hade fångat två små abborrar

men slängt tillbaka en mört. Grabben sparade abborrarna till sin katt, Silkestass.

Vattnet luktade både friskt och unket, lite sötaktigt. Han trodde det luktade lite lik, äckligt. Bosse hade känt den doften i likvagnsboden hemma på Vägskrivaregatan 4. Själv bodde han på Vägskrivaregatan 2. Men komministergården där han bodde hade sin långa fasad mot Drottninggatan 5. Det tyckte han var en finare adress och hade bestämt sig för att bo på 5 hellre än 2.

Nu slog storklockan i kyrktornet i Heliga Trefaldighetskyrkan två dongar, alltså halv. Dags att gå hem. Metspöet var tillyxat av en ungrönn. Syrullen med björntråd hade fått släppa till några meter metrev. Metkroken hade inhandlats på Grönlunds Sport på Drottninggatan, liksom flötet.

Bosse stoppade de två abborrarna i fickan och påbörjade marschen hemåt. Han besvärades av en sticka i högra knävecket som han fått av träskoningen vid åkanten under Gammelbrons mörka, mäktiga valv. Uppför backen, förbi Kindergarten, där fröken Alice hade härskat. Bosse fortsatte över Kyrkogatans kullerstenar. Han såg till vänster ner mot huset där tyska konsulatet låg. Där hade han slunkit in då och då för att ta del av propagandamaterialet som de frikostigt delade med sig av. Han hade också fått en pansarbåt i gjutjärn och små kopior av bombplan, en Junker och en Messerschmidt. Men Bosse föredrog ändå Spitfires från England. Bosse visste att hans föräldrar Henrik och Ingegerd djupt ogillade tyskarna och kände rädsla för konsulatet.

Bosse gick vidare mot den väldiga Trefaldighetskyrkans östliga fasad. Där låg också en låg, vit byggnad som kallades kistboden. Dörren stod på glänt. Bosse gluttade in. Hans far, komministern Henrik Ekman, stod där i svart prästrock och silvergrått hårsvall. Under höger öga hade fadern ett blågrått födelsemärke. Henrik fick syn på Bosse och sade med sträng

röst: ”Här får du inte vara. Det här är de dödas boning. Tänk på det, min pojke. Du går mot döden vart du än går.”

Sen kom han ut och stängde dörren efter sig och sade: ”Vill du följa med upp i kyrktornet?” Det ville Bosse.

Trefaldighetskyrkan i Gävle

Trefaldighetskyrkans torn mätte 61 meter. Därifrån kunde man se nästan hela världen. Så travade far och son uppför de branta trapporna, först förbi orgelläktaren där organisten Gottfrid Berg satt och övade. Tänk att få heta Gottfrid – Guds frid. Det var fint, tyckte Bosse. Sedan fortsatte de upp i tornet, och nu skulle de gå förbi den stora klockan som klämtade varje kvart och vars då kunde spräcka ens trumhinnor. Det gällde att smita runt klockan innan kläppen slog till. Ett slag kvart över, två slag halv och tre slag kvart i hel timme.

Pappan hann fram till den sista trappen upp till kyrktornets inglasade topp. Bosse gömde sig under trappen och stack pek-fingrarna i öronen. Fick syn på en fågelunge, en duvunge som

hasade över golvet. När efterklängen ebbat ut tog Bosse upp den vilsna fågelungen och stoppade den i den andra fickan – alltså den där inga fiskar låg – och följde efter pappan upp i tornets spets. Där var ljus och himlen så nära.

Mot öster låg Inre fjärden, mot norr kunde man se ända till Strömsbro. I väster villastan och Kungsbäck, och i söder skogarna bort mot Hemlingby. Här satt, berättade pappa, brandvakten och spanade efter lågor och rök. År 1869, söndagen den 10 juli vid middagstid, hade större delen av kåkstaden i Gävle brunnit ner. Staden hade då 13 000 invånare. Men kyrkan hade klarat sig. Borgerskapet städslade därefter en karl att sitta brandvakt uppe i kyrktornet. Hans päls hängde fortfarande kvar.

Långt, långt senare arbetade jag som rådgivare till Göran Collert i hans uppdrag att rensa upp i Sparbankskonkursernas fotspår. En lokal sparbank, lärde jag mig, hade som marknadstäckning den omgivning som kunde ses från kyrktornet mitt i samhället, den så kallade ”kyrktornsprincipen”.

Sen tog de sig ner – pappa, Bosse och fågelungen. När de passerade orgelläktaren spelade Guds frid sin egen komposition, ”Vi äro den knoppande våren, vi komma med sol och med sång”. Den hade Bosse lärt sig i Norra skolan, där han snart skulle gå ut första klass.

Bosse sprang hem med fiskar och fågelunge över Drottninggatan, in genom porten till Vågskrivaregatan 2. Där innanför låg hans lilla kungarike. Pärönträd, äppelträd, syrenberså och ett stort, innehållsrikt uthus. Där hade en gång i tiden hästar stått i spiltorna. På gården fanns också två mäktiga almar och en likvagnsbod, gul med tegeltak, fönsterlös, hemlighetsfull. Mellan likvagnsboden och nästa hus fanns en ”smyga” där det alltid gick att hitta dagmask i jorden. På gården fanns också en brunn med pump. Bosse gick in genom köksingången, gav fiskarna till katten men tog med sig fågelin in i barnkammaren.

Han lade den i en skokartong som var klädd med rött kräppapper. Bosse hämtade lite havregryn i skafferiet som kvällsmat till fågel, som fick heta Maggan. Nästa dags morgon fann Bosse fågel, Maggan död. Kanske hade havregrynen varit alldeles fel färdkost.

En död fågel måste begravas under värdiga former. Bosse tog ut skrinkan ur uthuset, gick ut på gatan, öppnade porten till likvagnsboden, kisade in i mörkret, drog runt med skrinkan. Där fanns samma lite sötaktiga lukt som nere vid Gammelbron. Bosse hittade ett svart kläde som han lade i skrinkan. På det lade han kartongen med den döda fågelungen, drog skrinkan ut på gatan, sköt igen dörren och fortsatte in på gården, bort till smygan. Han hämtade en spade och grävde en grop som fick tjäna som grav åt Maggan. Bosse sjöng den enda psalm han kunde, "Härlig är jorden, härlig är Guds himmel ...". Sedan upprepade han pappans ord för att ge Maggan lite tröst: "Ja, kära Maggan, vi går mot döden vart vi än går, även jag. Hej då." Bosse försökte se lika sträng ut som pappa Henrik när han verkställde sina förrättningar. Henrik var inte direkt någon muntergök. När duvungen kommit i jord böjde Bosse sitt huvud som i bön.

På måndagskvällen den 7 maj 1945 klockan 19.30 talade kung Gustav V i radion från Drottningholms slott till det svenska folket. Han sade att nu hade freden kommit till Europa och till Norden. Men det visste Bosse redan, för dagen innan hade radion utropat fred. Bosse satt då på en cykel på väg från prästgården till Strömsbro, dit han cyklade med mamma Ingegerd denna varma, vackra vårdag för att hälsa på sin lekkamrat Bengt Wiklund. Cykeln hade Bosse fått i present på sin namnsdag, den 5 maj. Det var en liten röd Husqvarna som han fick ärva av sin två år äldre bror Göran, som på sin födelsedag hade fått en alldeles ny och skinande blank Husqvarna.

Festlighetsannonserna

Reda till alla delar i den svenska och utländska tryck- och bokhandeln. I Stockholm: Svea tryckeri AB, Svea 100. I Göteborg: Åkerström & Åkerström, Svea 100. I Åbo: Åbo tryckeri AB, Svea 100.

SVENSKA DAGBLADET

Tidningen den 8 maj 1945

DISKÖRSTALL

Handtryckare
Svea 100

Sifverts ARMÄFFER

Handtryckare
Svea 100

KRIGET I EUROPA SLUT

Tysk kapitulation på alla fronter.

Officiell deklaration i dag av kung George och Churchill

KING GEORGE VI

KRONPRINS OLAV först i land i Norge.

Konung Haakon väntas vara i Oslo till sistens maj.

Konung Olav har tillfälligt återvänt till Norge. Han är den förste av de allierade som har återvänt till sitt hemland sedan krigets utbrott. Han kommer att återvända till Norge tillsammans med sin familj och några andra personer som har varit i Norge under kriget. Han kommer att återvända till Norge tillsammans med sin familj och några andra personer som har varit i Norge under kriget.

Jodl undertecknade kapitulationsvillkoren.

Konung Gustaf är den officiella allierades tillkännagivande. Hans kommando över de allierade styrkorna i Norge. Han kommer att återvända till Norge tillsammans med sin familj och några andra personer som har varit i Norge under kriget.

KONUNG GUSTAF

Tack till svenska folket, lyckönskningar till Norden.

Konung Gustaf är den officiella allierades tillkännagivande. Hans kommando över de allierade styrkorna i Norge. Han kommer att återvända till Norge tillsammans med sin familj och några andra personer som har varit i Norge under kriget.

Fredsyra på Stockholms gator.

Stockholm har blivit en stad av fred. Gatorna är tomma och människorna går omkring i lugn och ro. Detta är ett tecken på att kriget är över och att freden har återvänt till Sverige.

Gatustrider i Prag, tyskarna ge sig ej.

Radiovådan om snabb hjälp. USA-pansar 11 km från staden.

Prag har blivit en stad av strid. Tyska soldater försöker hålla kvar i staden, men de allierade styrkorna har tagit kontroll över de viktigaste delarna av staden. Detta är ett tecken på att kriget är över och att freden har återvänt till Europa.

Oslo blev flagghav då landet blev fritt.

Jubileum med bekräftad stämning. "Ja vi elsker" sjöngs för flaggarna.

Oslo har blivit en stad av jubel. Folket firar den svenska befrielsen av Norge. Detta är ett tecken på att kriget är över och att freden har återvänt till Norge.

Sin D.-reportage från Norge.

Kapitelnumren följer till Sverige.

En serie av reportage om Norge under kriget. Detta är ett tecken på att kriget är över och att freden har återvänt till Norge.

Svensk frihetsgärn till Norge
Över 550 000 kr första dagen

En stor summa pengar har samlats in för att hjälpa Norge under kriget. Detta är ett tecken på att kriget är över och att freden har återvänt till Norge.

När mamma Ingergerd och Bosse cyklade över bron över Testeboån och tog till vänster längs villakvarteren slogs plötsligt dörrarna upp i alla husen och folk kom ropande ut och kramade varandra. "Freden har kommit!" Bosse lade sin cykel över trottoarkanten för att dela glädjen.

De cyklade hemåt förbi travbanan och norra skolan där Bosse snart skulle avsluta sitt första läsår. Bosse tänkte mest på björnungarna borta i Furuvik som några dagar innan hade ätit upp den midjeväska i smärting som han fått i pris för att han varit bästa försäljare av Sankt Georgsmärken inför Sankt Georgsdagen den 24 april. Georg var alla scouters skyddshelgon. Bosse hade dinglat med väskan vid kanten till björnlyan, björnmamman hade rest på sig, nafsat tag i väskan och börjat kaka. Bosse grät hela vägen hem över förlusten.

Under sitt andra skolår tänkte Bosse mest på Mora-Nisse. Det blev en vinter rik på snö. Bosse kunde skida över Gammelbron och ända bort till Islandsskolan, där han sedan under sitt tredje skolår upplevde sin första kärlek. Han bjöd hem Agneta Nyström på saft och kaka, dukade upp på glasbordet i biblioteket och stod bakom gardinerna i fönstret mot Drottninggatan och undrade vilken väg hon skulle komma. Längs Drottninggatan eller snett över kyrkplan. Men hon kom inte. Besvikelsen sitter kvar än i dag. En annan gång fick Bosse leka ryska posten med henne: handtag, famntag, klapp eller kyss. Han fick ändå ett handtag.

Till sin egen gränslösa förvåning kom Bosse in på Läroverket. Därmed började en tid av sju sorger och åtta bedrävelser. Bosse passade inte skolan, och skolan passade inte Bosse. Han fick gå om redan i 1:5-an. Varje sommarlov fick han ägna åt ”uppläsning”, i engelska, matematik och något annat. Så stapplade han vidare till 4:5 där lektorn i historia, Hilding Lundberg, en gång önskade att eleverna skulle hålla föredrag för varandra i klassen. Bosse ville visa sig på styva linan, viftade våldsamt med armen och fick Hildings uppmärksamhet. Hilding var lite kortvuxen, korpulent och hade håret kammat över flinten. ”Nå, min gosse, vad vill du tala om?” Bosse hasplade ur sig ”En dag i koncentrationslägret”, för han hade fastnat i djup medkänsla

med de arma människor som stängts in och förgjorts i läger som Bergen-Belsen och Auschwitz. Bosse hade gått till Stadsbiblioteket och talat med Maja-Lisa Englund som var en snäll, vänlig och hjälpsam bibliotekarie. Hon hjälpte till med böcker och artiklar. Bosse var rustad till tänderna med fakta och engagemang när han antrade katedern för att med skälvande ben stå inför en halvfknissande klass.

Lektor Hilding Lundberg.

”Klockan fem och trettio om morgonen väcktes vi alla för uppställning till apell och inräkning. Sen en bleckmugg med illaluktande välling. Sen till arbetet efter tvagning i iskallt vatten. Stanken från latrinen var värre än stanken från liken.”

Då ingrep lektor Lundberg och röt: ”Gå och sätt dig, pojke. Sämt här ska vi inte prata om när flickor är närvarande.” Där bröts Bosses självkänsla i tusen bitar. Men han kunde inte veta att lektor Lundberg, liksom Bosses klassföreståndare Karlberg, som var lärare i matematik och fysik, stödde nazismens idéer.